

בינת ההלכה

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' קמח, פרשת בלק תשפ"ב

והפסקי תשובות

תמצית הלכות אקטואליות

על פי השו"ע והמשנה ברורה

ה

רחיצה בסבון בשבת

איסור רחיצה בסבון – דין נולד

כתב הרמ"א שאסור לרחוץ בשבת בסבון, כיון שהוא נימוח על ידו והוי נולד, אבל המגן אברהם כתב שאין דין של נולד רק בשלג וברד שעומדין למשקה ולא בסבון שאינו עומד למשקה, ולדבריו לכאורה היה מותר לרחוץ בסבון. אבל המשנה ברורה מביא שם ספר תפארת ישראל שיש לאסור לרחוץ בסבון רכה שלנו, מטעם ממרח וממחק שהוא אב מלאכה, ובמשנה ברורה מוסיף עוד טעם לאסור בגלל שמשיר שער.

וכתב בפסקי תשובות שאף על פי שהאחרונים כולם כתבו שיש להחמיר בנולד אפילו שאינו למשקים (עיין שו"ע הרב סעי' י', קיצושו"ע סי' פ"ו סעי' ו', ערוה"ש סעי' י"א, בן איש חי ש"ב יתרו אות ט"ו ועוד), מ"מ כבר מצינו לשאר מחברים ליישב דברי המג"א שהשכבה הדקה היורדת מן הסבון ע"י המים אינה נראית ונשטפת תיכף עם המים ואין בזה נולד (ע' גינת ורדים כלל ג' סי' י"ד ועוד). ולפי זה למעשה אין חשש נולד בסבון.

דין מרח וממחק

ובענין החשש של ממחק וממרח, כבר כתב בקצוה"ש (סי' קמ"ו הערה ל"ב) לתמוה מאד, שהרי דרך רחיצה הוא ואינו מתכוין למרח ולהחליק לא את הסבון ולא למרחו על גופו, וכן האריך בזה בתהל"ד סק"כ, שו"ת נוה שלום סי' י"א, שו"ת ארץ צבי ח"א סי' ע', שו"ת נחלת מאיר (נאראל) סי' י"ג. וביותר בסבונים שלנו שמטבעם קשים וחלקים לפני הרחיצה כמו לאחר הרחיצה, וגם אין משירים שיער.

הלכה למעשה בסבון

אמנם למעשה כפי שמעיד המשנה ברורה בסוף דבריו, מנהג כל ישראל להחמיר בזה, ולכן אין להתיר להשתמש בסבון מוצק בשבת, וכן כתב בשו"ת באר חיים מרדכי ח"א סי' י"ב שהמקיל בזה מחלל את השבת, והגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשש"כ שם דלא גרע מדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור שאין להתירם. ובשו"ת יחוד (שם) שהספרדים ההולכים בעקבות הוראות הרמב"ם והשו"ע יכולים להקל ברחיצת סבון בשבת, ובשם שו"ת פעולת צדיק (ח"ב סי' קנ"ח) שכן היה המנהג הפשוט בתימן, אמנם בשו"ת אור לציון ח"ב פל"ה אות ה' כותב לאסור וכהבן איש חי (שם) המובא גם בכה"ח סקמ"ג.

סבון נוזלי

ובסבון נוזלי (שמפו) רשאים להשתמש בשבת, ויש כותבים שראוי להחמיר גם בזה, אמנם מותר לערבב ולמהול אותו במים ולהשתמש במים אלו לרחיצת פניו ידיו ורגליו ולשטיפת כלים לצורך שבת, והגם שנעשה קצף (בועות) אין בכך משום נולד ומוליד, שהרי אין לזה קיום, וגם אינו מתכוין לכך, אם כי יש המדקדקים ומחמירים גם בזה, כמבואר בשו"ת אג"מ ח"א סי' קי"ג (כי עדיין יש עובי בשמפו יותר משמין, ולכן אולי עדיין הוא בגדר ממחק, ובכלל הא ד'שמן עב' דסימן שי"ד סעי' א' (ושם אות י"א), ועוד אפשר לפרש דבריו דמיירי במי סבון ומשום שעושה קצף נקיט לה לחומרא), חוט שני פי"ד סק"ב כיון שלא נתבאר הגבול של 'עובי קצת' לענין ממרח יש להחמיר בסבון נוזלי עבה קצת (שמפו). אבל למעשה יש להקל בזה.